

дішні уяви й йому вже ані трошки не страшно, коли він влазить у мішок, примощує біля себе хліб і вмощується сам серед нерівностей ґрунту.

Україна! Яке це міцне й пересвідчуоче видиво, що ширяє над горбком, де спить мала дитина — натхнений утікач до забутої предками й знов віднайденої родовим інстинктом батьківщини!

—:—

До схід сонця вийшов сіяч на зораний під засів лан. Довкола вже підносилася густа зелень сусідніх озимих гонів. Тільки він спізнився. Але рілля його врожайна, зерно добірне й дожене ще його нива поля сусідів.

Він став з вітром, поправив ношу з насінням, забрав повну жменю повновісного зерна. Благослови Боже! Із легким шурчанням об тверду долоню почало струмити з руки й лягати віялом на ріллю важке насіння. Не гаючись, рівним кроком поступав сіяч, дійшов до межі, обернувся і в заглибині на межі побачив щось біле.

Він вийшов з ріллі й підійшов ближче. В веретяному мішку щось ворушилось. Він обережно відслонив ногою край ряднини: підклавши під голову руку й звернувшись клубочком спав малий хлопчина й щось неспокійне бурмотів у сні.

Здивований стояв хвильку сіяч і придивлявся до хлопця. Потім нахилився над ним. І з вихиленої сіячевої ноші застру, милося на хлопця, обсипаючи голову, лице, груди, важке, золотисте зерно... Він пробудився й схопився...

Але це вже події з дальших днів життя Антоніна Людкевича, й належать вони іншій історії й іншій книзі.

Brno—Šternberk. 1930—1932.

Андрій Ворон.

(Севлюш.)

Гуцульська Помста

(Великоднє оповідання)

Дмитро Василів і Петро Паньків жили в найбільшій згоді. Сусідами були, навіть перелаз мали з двора в двір. Город відділювала лише вузенька межа, мали спільний колодязь. Кури Дмитра переходили на двір Петра, а Петрові гуси залізали в мелай Дмитра. Однак сварки ізза цього межі сусідами не було. Оба вони чимало світа бачили, на війні й в полоні і на дурнички не звертали великої уваги. Уважали це скорше жіночим ділом, як людським.

Правда їхні жінки неріз сварилися ізза курей—гусей.

Нераз дали вони волю своїм язичкам, та серце не тривало довго.

— Чи не булови у вас, кумочко, трохи віцту? У мене вийшов, та забула в селі купити.

Хоч вчора й порізалися вони язичками досить остро, то Петрова й трошки не дивувалася над цим мирним тоном Дмитрової Олени.

— Є кумочко, є. Масте може погарчик*)? Ану давайте сюди, най вам „насиплю“. Чи ви здорові кумочко, не хибить вам нічого, хвала Богу? — І вже нема серця.

Та від якогось часу межі двома добрими сусідами настало охолодження. Завважили це сусіди, та побачили і їхні жінки. А причину знали лише вони два і одна з жінок.

Одному сусідові сподобалася жінка другого. Правда він тут не дуже винен. Не треба було тому йти на шість тижнів у бутин, а коли вже пішов, міг хоч два-три рази за той час і до дому заглянути.

А то було так:

Петро пішов на роботу в бутин і пробув там цілих шість тижнів. Шостої суботи докінчили роботу, дістали платню і Петро, повний у грудях щастя, спішив до дому... до своєї Марійки. А в дома Марійка, слабовита собі жінка, не могла вдержати всего в порядку. І худібка коло хати, і перебачте, пороса і дрібля. За всім тим треба доглядати, все то треба обходити. А в другім дворі сусід дармує. Свою роботу покінчить скоро... І не може дивитись на те, що жінка Петра аж у десятій годині гонить худібку на потік, напиться водички. Жаль йому стало. І жінки, і худібки Петрової. І зачав Марійці помагати. Коли в чім. Чи там худібці кине вязанку сіна, чи хлів pomoже вичистити, чи разом займе і Петрові волики зі своїми на лотік.

Так то йшло з дня на день. А жінка, Петрова Марійка не була жінкою невдячною. Бачила, як Дмитро стає їй в пригоді, то і її серце зачало нахилятися до Дмитра.

І тому вже на дворі чекала Петра перша несподіванка. Коло його билля порався Дмитро, щоб дати воликам їсти.

І ба чому... Хвора його жінка, чи що таке?

І як стріла, не поздоровивши навіть сусіда, поспішив до хати.

А в хаті — Марійка замість лежати і тяжко зітхати, весело крутиться коло печі, і варить. На столі порізані вже галушки. Галушки? Днесь? В суботу? Таж ми галушки звикли їсти лише в неділю, по вечірні! А днесь, ще лише субота. Вона навіть того не знала, що він приїде. Він, газда її! Що се має означати? Ага, сусід годує худобу... А Марійка галушки варить... І вже зрозумів.

*) Шкляночка.

— Це ти Марійко на мене чекаєш з галушками? А звідки знала, що я приїду?

— Та ци не була коло вас у середу Марійка Друлева? Вона-ж казала, що днесь приїдете.

Марійка ані не почервоніла, ані не збентежилася. Цілком звичайно, якби справді для свого Петра готовила галушки...

—о—

Другого, чи там третього дня, як Петро шукав дещо у шуфлядці в столику, найшов межі своїми річачками одну піпу. Не свою, а все таки знайому.

Піпа була Дмитрова.

Та не найшов своєї.

І вже знав, що має робити.

Гуцул, чоловік поважний. Тверезим не зробить нічого злого. І ворогові простить. І жіночого приятеля стерпить.

Зрадиш гуцула, можеш з ним і далі товаришувати (хоч і знає, що ти його зрадив), ведно на роботу ходити, в церкві на крилосі коло нього сидіти.

Та не йди з ним у такі місця, де горівку дають.

Взяв Петро до рук Дмитрову піпу і пішов до перелазу.

— Куме, гов, ануко ходи сюди!

А кум щойно дрова рубав на дворі. Коло нього на лні піпа. Відложив сокиру, обтер рукавом чоло і взяв у зуби піпу.

— Ти кликав мене кумцю? Що там нового?

— Та нового й є, і нема. Якось піпа мені не штимує. Моя простіша. Здається тотя, що у вас у роті, бо сесе не моя. Сесе парадніша.

Глянув Дмитро на свою піпу, в очах йому на хвилинку мов потемніло, та лише на хвилиночку. Виняв з рота піпу, дав Петрові, а свою взяв і в зуби.

— Та перебач, куме, сталося!

А більше ані словічка.

Дмитро пішов дальше рубати дрова, а Петро в хату. І оба знали, що від цієї хвилі стали ворогами.

А Марії Петро сказав лише стільки:

— Як бачу, сусідів пес знакомився на мою капусту. Треба буде перелаз загородити.

—о—

По смутній, дощевій погоді на перший день Великодня засвітило прегарне ярне сонечко. Озолотило своїми проміннями околичні гори і горбки.

Прекрасний, ярний день. Деревя вже зазеленіли, ліси голосні були від тьохкання соловейка і співу інших пташок.

Улицями села, на голос дзвона до церкви на службу Божу, спішили Гуцули в нових кожухах, вишитих пестрими барвами.

На обличчях людей радість.

Великдень є найбільшим святом весни на Гуцульщині. В цей день по свяченім вбереться Гуцул в свій новий, вишиваний кожух, нові червоні штани і нові постолі. Гуцулка вдягне нову, вишиту широкими уставками шовкову сорочку, нові запаски, а голову зав'яже новою шовковою хусткою.

Вбрані в нове спішать до церкви на службу Божу.

Улиці пишаються різноманітністю гуцульських красок.

І Петро з Дмитром і своїми жінками, попоївши свяченого, вибралися в село, щоби не спізнитися до служби.

Днесь, раніше відбувається служба, як звичайно.

— Красного Великодня дочекалися ми, куме. По такій слоті, хто бувби собі думав, що так красно буде!

— Та це куме, вже так є. По дощі красні дні... Сяк то вже заряджено. Та і старі люде кажуть: Коли на римські света дощить, на наші буде красно. Та й ви знаєте: Мокра шутка, мокра паска... А днесь тиждень було гарно...

Перед церквою повно вже народу. Ситі вдоволені лиця.

Задзвонили і стали на службу.

Петро і Дмитро сіли один коло одного на заднім крилосі, взяли спільний „Зборник“ і зачали слідкувати за крилосом дяка, аж скінчилася служба.

Нарід повиходив із церкви.

Жінки порозходилися до дому обід лягодити, а мушчини зісталися, щоби почути від других, що нового в селі і в світі.

Позбивалися в гуртки.

В однім гуртку „депутат“ списував до сегельби, у другім говорилося про пасовиска на полонині, що „кінчтар“ знову підвищив оплату за кожний кусок худібки і що дешевше не хоче дати полонину в аренду. Знову в іншій гуртку якийсь „пан“ списував тих, які хотілиби їхати до Франції на роботу в копальні.

Люди ходили від одного гуртка до другого, послухали і тут і там і котрі не хотіли ні сюди, ні туди, пішли далі в село.

Подивитися трохи й на село, та може заглянути трохи й до Микші.

Правда, днесь Великдень... не годилося б по коршмах валятися. Днесь і вдома знайдеться трохи горівочки... та то вже так є: бути в селі, а не подивитися на свого Микшу, Мошка, Ицька, Сруля... також не годиться. Не ялося якось.

І Петро з Дмитром йшли в село. Ходили вулицями, поставкували...

— Ходім-те кумочку трохи до Ицька. Давно ми ведно не виділи його. До обіда маємо ще час. Випиймо чарочку горівки.

— Добре куме, ходім. На тоті студені, масні їди, не пошкодить чарочка.

І ввійшли.

Сіли коло одного стола. Петро дивився так, щоб сісти чим глибше до якого кута.

Випили по чарці. Дмитро попросив другу.

— Це куме не дурниця, що той кінчтар знову підвищив оплату за худібку.

— Та ні куме. Підвищають... підвищають.. все лише підвищають. А ми мусимо давати молоко так, як давали п'ять років тому.

— Пани не думають, що раз і ми трафимо оглянутись... Ой не думають.

Дмитрові горівка вдарила до голови.

Тепер вже пити хотів далі. Замовив пива. П'ять пляшок. Петро лише всміхався. Це якраз на його руку.

Випили й пиво. Петро не зачіпав Дмитра, поки пляшки не порожні. Шкодаб лишити нехрестові.

— Та це куме я й до Хранції би пішов, та боюсь, що знову сталасьби якась біда коло моєї піпи...

Дмитро отверезів. В очах його потемніло. Вже знав що з цієї коршми на своїх ногах не вийде. А до того ще Петро сягнув у черес і витяг здоровенний солінгені положив коло себе на столі.

— Ти знаєш куме, як то у мене з тою піпою завелось. Шукав я, шукав, і аж у твоїх зубах міг я її знайти...

— Та сталося куме, що робити.

— Але й то знаєш, правда куме, що в нас за піпу і зуби звикли вибити.

І хрясь, хрясь кума по лиці.

Збурились... Повстав загальний гармідер. Посхоплювалися люде і при других столах. В першій хвилі й самі не знали, що тут сталося. Та скоро побачили обох сусідів під столом.

Дмитро боронився здорово. Пару разів попався і він на верх, та Петро був о много сильніший. Скоро скинув з себе Дмитра. Дусилися, рвали на собі шаття...

Хтось закричав:

— Кров, кров, вже р'жуться!

Від крові Петро цілком ошалів. Волочив Дмитра до кута, де впав його ніж зі стола.

Дмитро запримітив це. Зібрав свої сили... шарпнувся...

Але Петро тримав його одною рукою, а другою мацав за ножем. В цій хвилі Дмитро вирвався з рук Петра, зірвався на ноги і до дверей.

Та Петро вхопив ніж і махнув...

Трафив кума в плечі.

На порозі Дмитро, який великий був, так і повалився...